

Üslup Çalışmaları Üzerine

Menderes Coşkun *

Gerek Eski Türk Edebiyatı gerekse Yeni Türk Edebiyatı alanlarında yapılan üslup çalışmaları Batıdaki üslup çalışmalarının oldukça gerisindedir. Özellikle Eski Türk Edebiyatı alanındaki üslup çalışmaları birtakım şablonlarla yapılmaktadır. Eserlerin üsluplarını tasvir ederken araştırmacıların kullandıkları sâde üslup, orta üslup, süslü üslup ve âlî üslup gibi terimler, eserleri temsil bakımından yetersizdirler. Bu üslup adları, âlî üslup hariç, eserlerde kullanılan dilin, kelime ve tamlamaların anlaşılabilirliği esas alınarak belirlenmiştir. Hâlbuki sadeliğin ve süslülüğün dil ve kelimelerle ilgili bir yanı olduğu gibi anlatımla ilgili bir yanı daha bulunmaktadır. Dili sade, anlatımı edebî olan veya anlatımı sade, dili ağır olan birçok eser vardır. Yunus Emre'nin dil bakımından sade olan birçok şiirinde edebî, metaforik ve etkileyici ("âlf") bir üslup kullanılmıştır. Bu tür eserleri, konuşma üslubuyla yazılmış eserlerle bir araya getirip sâde üslup başlığı altında toplamak doğru değildir. Bir eserin üslubunun sadeliği veya süslülüğüyle ilgili olarak hüküm vermeden önce bu hükmün dayandığı ölçütlerin (kriterlerin) ortaya konulması gerekir. Meselâ süslü üslubun özelliklerinden kabul edilen secilere, Arapça ve Farsça tamlamalara, teşbihli anlatım tarzına, sade, hatta konuşma üslubuyla yazılmış eserlerde bile rastlanabilmektedir.

Değişik bakış açılarına göre birçok üslup çeşidi bulunabilir. Bunlar arasında konuşma üslubu, yazı dili veya üslubu, sâde üslup, kapalı üslup, edebî (bedî) üslup, süslü (tekellüflü) üslup, metaforik (teşbih ve istiareli) üslup, secili (müsecca) üslup, âlî üslup, ilmî (mustalah) üslup, öğretici (didaktik, talimî) üslup, vaaz üslubu, hitâbet üslubu, hikâye üslubu vs. sayılabilir. Yazar konusuna göre bu üslup çeşitlerinden bazılarını eserinde kullanabilir. Meselâ *Tazarru'nâme*'de hem dil ve anlatım bakımından sade ifadeler, hem remiz ve istilahlarla dolu kapalı ibareler, hem tamlamalarla uzatılmış girift cümleler (tekellüflü üslup), hem teşbihli ve istiareli anlatım (metaforik üslup) vardır. Üslup, mizac gibi, birçok bileşenden oluşur ve bireysel bir özellik taşır. Bundan dolayı bir araştırmacı üzerinde çalıştığı metnin üslubunu anlatırken genellemelere tabi olmak yerine söz konusu metinde kullanılan üslubun bileşenlerini bulmaya çalışır veya çalışmalıdır.

Eski Türk Edebiyatı metinleri için kullanılan üslup adları, çok sayıda eserin üsluplarına göre sınıflandırılmasıyla belirlenmiştir. Dolayısıyla bu üsluplar yüzlerce eseri temsil etmektedir. Hâlbuki üslup bireyseldir. Nitekim Buffon "Üslup insandır" demiştir.

* Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

Ekrem'in ifadesiyle "Üslûb-ı beyân aynıyla insân"dır.¹ Bu söze göre insanlar kadar üslûp çeşitleri vardır. Buffon ve Ekrem'in yukarıdaki ifadeleri herkes tarafından bilinip tekrar edilmesine rağmen, üslûp çalışmaları bu sözlerin mana ve mesajı doğrultusunda yapılmamaktadır.

Üslûp çalışmalarında araştırmacıları yanıltan hususlardan birisi, süslü üslûp gibi bir üslûp çeşidiyle ilgili bütün özelliklerin bir yazara atfedilmesidir; yani genelin bir bakıma özelleştirilmesidir. Meselâ Andreas Tietze, Gelibolulu Âlî'nin üslûbunu konu eden ayrıntılı ve etkileyici bir makale kaleme almıştır.² İlim çevreleri bu makalede Gelibolulu'nun bireysel inşa üslûbunun anlatıldığını düşünmüş olabilirler. Hâlbuki Tietze'nin bu makalede Âlî'nin üslûbuyla ilgili olarak söyledikleri, süslü nesrin genel özellikleridir ve bu özellikler Nâbî, Veysî, Nergisî, Naîmâ gibi süslü nesirle eser veren bütün nesircilerin ve münşilerin üslûpları için de, örnekler dışında, hiçbir değişiklik yapılmadan sıralanabilir. Sadece verilen örneklerin değiştiği, alt başlık ve yorumların benzer olduğu bu tür makalelerde münşinin bireysel üslûbunu görmek mümkün değildir.

Üslûp çalışmalarında maksat ne olmalıdır?

Üslûp çalışmalarımız klâsik ve tasvirîdir. Yazar veya şairin kullandığı kelime, tamlama, deyim ve edebi sanatlar sıralanmaktadır. Bir çalışmaya başlamadan önce yazarın üslûbuyla ilgili bilinenler veya kabul edilenler, çalışmanın sonunda örneklerle tasdik edilmektedir. Rakamlar, sonuçlar ve yorumlar, araştırmacılara çoğunlukla yeni bir ufuk açmamaktadır. Çalışmanın başı ile sonu arasında, örnekler dışında, fazla bir fark bulunmamaktadır. Başarılı şair ve yazarların üslûp özellikleri için söylenenler, çoğunlukla birbirinin aynısıdır. Daima üslûbun bireyselliği unutulmaktadır.

Batıda 19. asrın sonlarında başlayan ve özellikle 20. asrın ilk yarısında geliştirilen matematik (sonraları bilgisayar) destekli üslûp çalışmaları, bir sorunu çözmeye veya bir iddiayı ispatlamaya yönelik olarak yapılmaktadır. Araştırmacılar üslûptan yazara, yazardan üslûba ulaşma hedefindedirler ve bu konuda en doğru sonuç veren bakış açılarını ve metotları bulmaya çalışmaktadırlar. Batıdaki üslûp çalışmalarının maksatlarından bazıları şunlardır:

1. Üslûp çalışması sayesinde bir yazara atfedilen eser veya eserlerin gerçekten ona ait olup olmadığı ortaya konmaya çalışılır. Bu bağlamda en çok Shakespeare'in eserleri araştırılmıştır. Hatta bu meşhur şairin yaşayıp yaşamadığı bile tartışılmıştır. Mendenhall, 1887 yılında Shakespeare'in eserlerinin Christopher Marlowe tarafından yazılmış olabileceğini "kelime uzunluğu" metodunu kullanarak ispat etmeye çalışmıştır. 12 klâsik edebiyatçının eserlerinin üslûplarını mukayeseli bir şekilde inceleyen Amerikalı matematikçi Robert Valenza ise Shakespeare'e atfedilen eserlerin, I. Elizabeth tarafından yazılmış olabileceğini iddia etmiştir.³ William D. Rubinstein ve Brenda James de *The Truth Will Out* adlı çalışmalarında yetersiz bir eğitim alan Shakespeare'in bu şaheserleri yazamayacağını, söz

¹ Kâzım Yetiş, *Talim-i Edebiyat'ın Retorik ve Edebiyat Nazariyatı Sâhasında Getirdiği Yenilikler*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1996: 200

² Andreas Tietze, "Mustafâ 'Âlî of Gallipoli's Prose Style", *Archium Ottomanicum*, 5 (1973): 297-319.

³ bkz. <http://iktibas.net/metin.php?seri=279>

konusu eserlerin Shakespeare'in akrabası olan Henri Neville tarafından yazılmış olabileceğini iddia etmişlerdir.⁴

2. Üslûp çalışması, bir eserin yazarının hangi dönemde yaşadığı, hangi özelliklere sahip olduğunu tespit etmek için yapılır.

3. Üslûp çalışması sayesinde iki metin arasındaki alıntı veya intihaller ortaya çıkarılabilir.

4. Üslûp çalışması sayesinde bir yazarın eserlerinin yazılış sırası ortaya konabilir.⁵ Fazlı Can ve Jon M. Patton, "Change of writing style with time [Üslûbun zamanla değişimi]" başlıklı makalelerinde, Yaşar Kemal'in romanları ile Çetin Altan'ın köşe yazılarında kullandıkları üslûbun zaman içindeki değişimini incelemişlerdir. Üslûp ölçütü olarak da kelime uzunluğu oranlarını ve metinlerde sıkça tekrar edilen kelimelerin kullanım sıklığını esas almışlardır.⁶

5. İntihar, suikast veya tehdit mektuplarının, e-maillerin, bilgisayar yazılımlarının muhtemel yazarlarını tespit etmek, intihalleri belirlemek için üslûp çalışmaları yapılır.⁷

6. Üslûp çalışması, bir yazar veya şairin ayırt edici üslûp özelliklerini belirlemek için yapılır. Üslûp araştırmacısı, bir yazarın sadece kendisine ait, başka hiçbir yazarda rastlanmayan üslûp özelliklerini somut bir şekilde ortaya koyma peşindedir. Kjetsaa, 1981 yılında on beş farklı ölçütü kullanarak Dostoyevsky'nin üslûbuna ait "parmak izlerini" tespit etmeye çalışmıştır.⁸

Üslûp çalışmalarında mukayesenin önemi

Bir edibin üslûbunun ayırt edici özelliklerini ortaya koymak için karşılaştırma yapmak şarttır. Zira bir yazarın üslûbu ancak diğer yazarların üslûplarıyla karşılaştırıldığı zaman bir anlam taşır. Karşılaştırmalı üslûp çalışmaları Batıda 19. asrın sonlarından itibaren bilimsel bir yaklaşımla yapılmaya başlamıştır.

Batıda üslûpla ilgili makalelerin önemli bir bölümü, bilgisayar ve matematikçi akademisyenler tarafından yapılmaktadır. Yazarların üslûbu, formüller ve şemalar vasıtasıyla mukayeseli bir şekilde ortaya konulmaktadır. Kenny'ye göre bilgisayar vasıtasıyla bir yazarın üslûbunun istatistikî özelliklerini objektif ve delillendirilebilir şekilde ortaya koymak mümkündür. Ancak bu özellikler söz konusu yazarın bütün yazılarında görülebilmelidir ve

⁴ Musa Güner, "Bir Shakespeare var Shakespeare'den içerü," *Zaman Gazetesi: Pazar Edebiyat*, 23 Eylül 2007: 11.

⁵ Bk. J. A. Smith, C. Kelly, "Stylistic constancy and change across literary corpora: using measures of lexical richness to date works," *Computer and Humanities*, 36 (2002): 411-430.

⁶ Fazlı Can, Jon M. Patton, "Change of writing style with time," *Computers and the Humanities* 38 (2004): 61-82.

⁷ John Houvardas, Efstathios Stamatatos, "N-Grams feature selection for authorship identification," *AIMSA*, eds. J. Euzenat, J. Domingue (Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 2006), 77.

⁸ D. I. Holmes, "The analysis of literary style--a review," *Journal of the Royal Statistical Society* 148, no 4 (1985): 338.

başka hiçbir yazarın eserlerindeki üslûpla aynı olmamalıdır.⁹ Üslûp ölçütü olan kelimelerin belirgin olması, metin boyunca sıkça kullanılması, kolaylıkla ölçülebilir olması ve üst bilincin kontrolünden kısmen azade olması gerekir.¹⁰

Ying Zhao ve Justin Zobel adlı iki araştırmacı klasik edebiyata ait 55 yazarın 634 eserini incelemişler ve klasik yazarların üslûplarının birbirinden ayırt edilip edilmeyeceğini, özellikle Shakespeare'in eserlerinin Marlowe tarafından yazılıp yazılmadığını sorgulamışlardır.¹¹

Bir yazarın üslûbu diğer yazarlarınkı ile mukayese edilmeden önce söz konusu yazarın üslûbunun özellikleri ortaya konulmalıdır. Bunun için yazarın eserleri mukayeseli bir şekilde incelenerek, yazarın bütün eserlerinde görülen üslûp özellikleri tespit edilmelidir. Böylece yazarın, eserler ve türler üstü üslûbu fark edilmeye çalışılır.

Üslûp çalışmalarında, mukayese edilecek eserlerin uzunlukları sorun oluşturabilmektedir. Araştırmacılar bu sorunu aşmak için metinleri eşit parçalara ayırmışlardır. Parçalara ayırmanın faydalarından birisi mukayese edilen metinleri uzunluk bakımından dengelemek, diğeri de bir eserin parçalarının kendi içindeki uyumunu gözlemlemektir. Böylece üslûp ölçmede kullanılacak kriterlerin güvenilirliği de sorgulanabilmektedir.¹²

İstatistiğe dayalı üslûp çalışmaları, aşamaları bakımından üç gruba ayrılmıştır. İlk grup, kelime uzunluğu, cümle uzunluğu gibi tek bir özelliğin veya bakış açısının kullanıldığı çalışmalardan oluşmaktadır. Tek ölçüt kullanımının eksikliğini anlayan araştırmacılar, birkaç ölçüt veya bakış açısını birleştirmişlerdir. Çoklu ölçüt kullanımı, üslûp çalışmalarında ikinci aşamayı veya grubu oluşturmaktadır. Üçüncü aşamada Naïve Bayes, Destek Vektör Makinesi (SVM) ve Random Forest gibi “makine öğrenmesi yöntemleri”ne dayalı çalışmalar yapılmaya başlamıştır.¹³

Matematik, istatistik ve bilgisayar destekli üslûp çalışmalarında kullanılan metot ve bakış açıları, başta Holmes olmak üzere bazı araştırmacıların makalelerinden hareketle aşağıda özetlenmeye çalışılacaktır.

Sözlük genişliği, kelime zenginliği

Kelimeler üslûbun temel malzemesidir. Her yazarın kendine has bir kelime dünyası ve sözlük zenginliği vardır. Şair ve yazarların eserlerini kaleme alırken kullandıkları kelime sayısı birbirinden farklılık arz eder. İşte bu farklılık bir üslûp özelliğidir.

⁹ D. I. Holmes, “The analysis of literary style--a review,” *Journal of the Royal Statistical Society* 148, no 4 (1985): 329.

¹⁰ Holmes, a.g.e., 330; Anna Guillemin, “The Style of linguistics: Aby Warburg, Karl Vossler, and Hermann Osthoff,” *Journal of History of Ideas* 69, no. 4 (2008): 607.

¹¹ Y. Zhao, J. Zobel, “Searching With Style: Authorship Attribution in Classic Literature”, In Proc. Thirtieth Australasian Computer Science Conference (ACSC2007), Ballarat Australia. CRPIT, 62 (2007): 59-68.

¹² Smith ve Kelly, a.g.e., 415.

¹³ Moshe Koppel, Jonathan Schler, “Computational methods in authorship attribution,” *Journal of American Society for Information Science and Technology*, 60, no 1 (2009); Fatih Amasyalı, Banu Diri, Filiz Türkoğlu, “Farklı özellik vektörleri ile Türkçe dokümanların yazarlarının belirlenmesi,” (Yayımlanmamış Makale).

Sözlük bakımından bir yazarın kendi eserleri arasındaki farklılığın oranı tespit edilmelidir. Yazarın bütün eserlerinde kullandığı ortak kelimeler, onun kelime dünyasının ilk veya çekirdek dairesini oluşturur, ikinci daire de konu ve türe bağlı olarak kullanılan kelimelerden meydana gelir.

Kelimelerin yaşları, arkaiklikleri ve ortaya çıkış dönemleri esas alınarak eserlerin yazıldıkları dönem tahmin edilebilir. Meselâ 19 veya 20. asırda yazılıp 13. asırda yazılmış gibi gösterilen bazı tezkirelerin uydurma oldukları, söz konusu eserlerde kullanılan dil vasıtasıyla anlaşılmıştır.¹⁴ Rabia Hatun adına uydurulan şiirlerin, 20. yüzyılda yaşamış bir şair (İsmail Hami Danişmed) tarafından kaleme alındığı kelimeler vasıtasıyla fark edilmiştir.¹⁵

Farklı kelimelerin toplam kelime sayısına oranı

Üslûp incelemelerinde çoğunlukla bir metinde kullanılan farklı kelime sayısının, o metindeki toplam kelime sayısına oranı tespit edilir (O: T/F). Bir yazarın kullandığı farklı kelime sayısı sınırlıdır, fakat toplam kelime sayısı eserden esere değişir. Yüz bin kelimelik bir eserle yirmi bin kelimelik bir eseri dengelemek gerekmektedir. Kjetsa 1979 yılında *The Quiet Don* üzerinde yaptığı çalışmada toplam kelime sayısını beş yüz ile sınırlamış; yani beş yüz kelimelik parçalardaki FT oranlarını tespit etmiş ve sonuçların birbirine yakın olduğunu ortaya koymuştur.¹⁶

Kelime kullanım sıklığı

Bir yazar, yaşadığı dönemin ve yazdığı edebî türün kendisine sunduğu kelime dünyasından *seçtikleriyle* kendi sözlüğünü oluşturur. İnsanlar, bir kavram, duygu, mana veya fikri ifade ederken bazı deyim ve kelimeleri daha çok tercih ederler. Bu bir üslûp özelliğidir. Bundan dolayı, bazı araştırmacılar, üslûp çalışmalarında, kelimelerin kullanım sıklıklarını bir ölçüt olarak kullanmışlardır.

Yakın ve eş anlamlı kelimeler

Bilindiği gibi insanlar eş anlamlı veya yakın anlamlı kelimeler arasından bazılarını daha çok tercih ederler. Meselâ “iyi” sıfatı yerine, bazıları “güzel”, bazıları “süper”, bazıları “hoş”, bazıları “dehşet”, bazıları “mükemmel”, bazıları “fevkalâde” kelimesini daha çok kullanır. Bu tercih, önemli bir üslûp özelliğidir.

Mosteller ve Wallace, *The Federalist Papers*'ta yer alan yazıların her birisinin kim tarafından yazıldığını, metinlerdeki eş veya yakın anlamlı kelimeleri, kelime kullanım sıklıklarını ve özellikle fonksiyonel kelimeleri esas alarak belirlemişlerdir.¹⁷ *The Federalist Papers* 1787-88 yıllarında Alexander Hamilton, John Jay ve James Madison tarafından New York halkının anayasayı onaylamalarını teşvik etmek için *anonim* olarak yazılan siyasi yazılardan oluşmaktadır.

¹⁴ A. Zeki Velidî Togan, *Tarihte Usûl*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1985, s. 82

¹⁵ Altan Deliorman, *Işıklı Hayatlar*, Kubbealtı, İstanbul, 2004, s. 37-38

¹⁶ Holmes, a.g.e., 334.

¹⁷ Holmes, a.g.e., 333.

Fonksiyonel kelimeler (edat, bağlaç türü kelimeler)

Kendi başına bir anlam taşımayan, Batıda *fonksiyonel* olarak adlandırılan kelimelerin kullanım sıklığı ve dağılımı, bir yazarın üslûbunun belirlenmesinde önemli bir ölçüt olarak kullanılmıştır. Ellegard 1962 yılında yaptığı bir çalışmada fonksiyonel kelimelerin kullanım sıklıkları temelinde *Junius Letters* adlı eserin yazarının üslûp özelliklerini belirlemiştir. Söz konusu eser yaklaşık 150.000 kelimelik siyasî broşürler serisinden oluşmaktadır ve bu yazılar 1769-1772 yıllarında kaleme alınmışlardır. Ellegard bu çalışmanın sonunda *Junius*’ın yazarlık özelliklerini gösteren kelimeleri, kullanım sıklıklarına göre sıralamıştır. Yazar bazı kelimeleri çağdaşlarına göre daha sık veya daha seyrek kullanmıştır. Ellegard kelimelerin ayırteçiciliğini şu formülle hesaplamıştır:

Bir kelimenin Junius’ın yazılarında kullanım sıklığı

Ayırteçicilik: -----

Aynı kelimenin Junius dışındaki yazar tarafından yazılan bir milyon kelimelik metinlerdeki kullanım sıklığı.¹⁸

Mosteller ve Wallace da *The Federalist Paper* adlı eserdeki yazıların yazarlarını tespit etmeye çalışırken “the, of, about” gibi fonksiyonel kelimelerin kullanım sıklıklarını esas almışlardır.¹⁹

Kelime uzunluğu

Bireysel üslûbun rakamsal olarak ortaya konmasında kullanılan en eski metot, mukayese edilen eserlerde yer alan kelimelerin, uzunlukları bakımından incelenmesidir. Bu tür çalışmalarda bir metindeki kelimelerde ortalama kaç sesin veya kaç hecenin bulunduğu hesaplanır. Bu metot Mendenhall metodu olarak bilinmektedir. T. C. Mendenhall, 1887 yılında yaptığı öncü çalışmada Bacon, Christopher Marlowe ve Shakespeare’in eserlerini, kelime uzunluğu bakış açısıyla mukayeseli bir şekilde incelemiştir; onların üslûp çizgilerini ortaya çıkarmış ve şu sonuca varmıştır: Shakespeare’in üslûp çizgisi (eğrisi), kendi eserleri arasında ne kadar uyumlu ise Marlowe’un eserleriyle de o kadar uyumludur ve Shakespeare ile Bacon’ın üslûpları birbirinden farklıdır. Mascol 1888 yılında kelime uzunluğu metodunu kullanarak *Yeni Ahit*’in, yani *İncil*’in nüshalarının yazarlarının üslûp özelliklerini tespit etmeye çalışmıştır.²⁰ Brinegar, “kelime uzunluğu”nu ölçüt olarak Mark Twain’in *The Quintus Curtius Snodgrass Letters*’ı yazmadığını kanıtlamaya çalışmıştır. Mosteller ve Wallace *The Federalist Paper* adlı eserdeki yazıların yazarlarını tespit etmeye çalışırken Mendenhall metodunu da kullanmışlardır. Kelime uzunluğunun belirlenmesinde Mendenhall (1887) ve Brinegar (1963) ses sayısını, Fucks (1952), Bruno (1974) ve Brainerd (1974) ise hece sayısını esas almıştır.²¹

Smith’in 1983’te yaptığı bir çalışmaya göre tür ve dönem farklılığı yazarın üslûp özelliklerinde farklılığa sebep olabilmektedir. Smith’e göre farklı yazarlar tarafından aynı dönemde ve aynı türde yazılmış eserlerin üslûpları, “kelime uzunluğu” temelinde

¹⁸ Holmes, a.g.e., 332-333.

¹⁹ Koppel, Schler, a.g.e., 11.

²⁰ Koppel, Schler, a.g.e., 10.

²¹ Holmes, a.g.e., 330-331; Koppel, Schler, a.g.e., 10-11.

incelendiğinde, sanki bu eserler aynı şahıs tarafından kaleme alınmış gibi çok benzer veya aynı sonuçlar ortaya çıkar. Smith, Mendenhall metodunun güvenilir olmadığını açıkça iddia etmiştir.²²

Kelime türlerinin dağılımı

Bir metinde kullanılan isim, sıfat, zarf, zamir ve fiillerin istatistikî olarak ortaya konması, üslûp araştırmalarında sıkça başvurulan bir metottur. Ayrıntılara önem veren yazar ve şairler daha fazla sıfat ve zarf kullanırlar. İsim ve fiillerin daha sık kullanımında, yazarın kültür ve muhakeme gücünün yanı sıra türün ve konunun da tesiri vardır. Brainerd 1973 ve 1974 yıllarında yayınladığı makalelerde zamirlerin ve İngilizce'deki 'the'ların, üslûp ölçütü olup olmayacağını araştırmıştır.²³

N-gramlar

N-gramlar, bir yazarın üslûbunun belirlenmesinde önemli bir ölçüt olarak ön plâna çıkmıştır. Bu metoda göre iki, üç ve dört sestem oluşan ses gruplarının metindeki dağılımı istatistikî olarak ortaya konur. "A more" ifadesinin 4 gramları arasında şunlar vardır: a_mo, _mor, more vs.²⁴ Kitap kelimesinin iki gramları şunlardır: ki, it, ta, ap, k_, vs.

Fatih Amasyalı, Banu Diri ve Filiz Türkoğlu, "Farklı Özellik Vektörleri ile Türkçe Dökümanların Yazarlarının Belirlenmesi" başlıklı yayımlanmamış çalışmalarında, 18 gazete yazarının 35'er yazısını (toplam 630 metni) bir araya getirmişler ve 630 doküman içindeki bir metnin, önceden belirlenmiş 18 yazardan hangisine ait olduğunu, kelime zenginliği, sık kullanılan kelimeler, dilbilgisi özellikleri, n-gramlar vs. çerçevesinde tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmalarında Naive Bayes, SVM, C 4.5 ve RF gibi doküman sınıflandırma yöntemlerini kullanmışlardır. Bunlar içinde Naive Bayes ve SVM'i daha başarılı bulmuşlardır. Yazar tespitinde n-gramların önemli bir ölçüt olduğunu iddia etmişlerdir.

Cümle uzunluğu

Üslûp özelliklerinin belirlenmesinde bazı araştırmacılar cümle uzunluklarının metindeki dağılımını ve bir cümleye ortalama kaç kelimenin düştüğünü hesaplamışlardır. Kjsetsaa, "cümle uzunluğu" metodunu başarılı bir şekilde kullanarak *The Quiet Don* adlı eserin yazarının üslûp özelliklerini tespit etmeye çalışmıştır. Bazı çalışmalar, bu yaklaşımın yetersizliğini ortaya koymuştur. Meselâ Yule 1938 yılında yaptığı bir çalışmada *İsa'nın Takliti* adlı eserin üslûbunu cümle uzunluğu temelinde incelemiş ve bu yaklaşımın çok güvenli olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu metodu başarısızlığa iten sebeplerden birisi olarak cümlelerin uzunluğunda yazarın bilincinin devrede olması gösterilmiştir.²⁵

Cümle ve kelime yapısı

²² Holmes, a.g.e., 331.

²³ Holmes, a.g.e., 332, Koppel, Schler, a.g.e., 12.

²⁴ Efsthios Stamatatos, "A Survey of modern authorship attribution methods," *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 60, no 3 (2009): 541; Holmes, a.g.e., 331; Hauvardas, Stamatatos, a.g.e., 2006; Coyotl-Morales vd. 2006; Koppel, Schler, a.g.e., 12.

²⁵ Holmes, a.g.e., 331-332.

İnsanlar dilin kendilerine sunduğu cümle yapılarından bazılarını daha çok tercih ederler. Araştırmacılar, yazarların cümle yapısı tercihlerini ölçüt olarak kullanmışlardır.

Yunanca ve İbranice gibi dillerde kelime yapıları esas alınarak yapılacak üslûp çalışmalarının daha doğru sonuçlar verebileceği iddia edilmiştir.²⁶

İmlâ ve yazım yanlışları

İmlâ bakımından tashih edilmemiş metinlerde yazarın yazım ve noktalama yanlışları da ölçüt olarak kullanılabilir. Japon araştırmacılarından Mayumi Higa, virgül kullanımının kişisel üslûp belirlenmesindeki yerini araştırmıştır.²⁷ Bunun için Higa üç meşhur Japon romancının kısa romanlarını ele almış, her romanı eşit bölümlere ayırmıştır. Toplam 21 bölüm ortaya çıkmıştır. Araştırmacı, söz konusu roman bölümlerinde hangi seslerden sonra virgül getirildiğini tespit etmiştir. Çalışmada özellikle “to” ve “toki” seslerinden sonra hangi sıklıkta virgölün kullanıldığı ortaya konulmuş ve bunun yazarların üslûplarının belirlenmesinde önemli bir ölçüt olduğu iddia edilmiştir. Ayrıca “ha”, “de”, “nochi”, “e” seslerinden sonra getirilen virgöl hesaplamaları vasıtasıyla da yazarların üslûplarının birbirlerinden ayrılabilceği ifade edilmiştir.

Sonuç

Üslûp çalışmaları, bir sorun çözmeye yönelik olarak yapılmalıdır. Zira bir sorusu olmayan bir çalışmanın sonucu da olmaz. Üslûp çalışmaları ile yazardan esere, eserden yazara ulaşabilme hedeflenmelidir. Bu, ancak mukayeseli araştırmalarla mümkündür. Artık eserlerin üslûplarını şablonlarla, klişelerle ve genellemelerle anlatmayı bir tarafa bırakıp, Batıda bir asır önce 1887’de Mendenhall ile başlayan matematik ve istatistik ve bilgisayara dayalı üslûp çalışmalarının maksat, mantık ve metotlarını kavramamız gerekmektedir. Son dönemde az sayıda üslûp araştırması, Batıdakilere benzer bir şekilde, istatistikî metotlarla yapılmaya başlamıştır. Ancak bu çalışmalarda bir maksat veya bir tez sorunu vardır. Batıdan, maksat ve öz kavranılmadan yapılan metot aktarımları, her ne kadar araştırmacılara bir çalışma alanı açsa da bu çalışmaların edebiyat ilmine ciddî bir katkısı olmaz.

²⁶ Koppel, Schler, a.g.e., 13.

²⁷ Higa, Mayumi, “Extracting characteristics of classic literature using a data mining method,” *Intercultural Communication Studies* 12, no 3 (2003): Pdf’de sayfa numarası verilmemiş.

Kaynaklar

Amasyalı, Fatih, Banu Diri, Filiz Türkoğlu. "Farklı özellik vektörleri ile Türkçe dokümanların yazarlarının belirlenmesi." (Yayımlanmamış Makale).

Börekçi, Muhsine "Atatürk'ün Nutuk'unda söz dizimi ve üslup özellikleri." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi =The Journal of International Social Research* 1, s. 5 (2008): 104-125.

Can, Fazlı, Jon M. Patton. "Change of writing style with time." *Computers and the Humanities* 38 (2004): 61-82.

Coyotl-Morales, Rosa María, Luis Villasenor-Pineda, Manuel Montes-y-Gómez, Paolo Rosso "Authorship Attribution Using Word Sequences" CIARP 2006, LNCS 4225. eds. J.F. Martínez-Trinidad et al. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 2006: 844-853.

Deliorman, Altan, *Işıklı Hayatlar*, Kubbealtı, İstanbul, 2004

Duru, Rafiye. "Modern metin çözümleme teknikleri bakımından şerh geleneği ve İsmail Hakkı Bursevi." Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, 2007.

Guillemin, Anna. "The Style of linguistics: Aby Warburg, Karl Vossler, and Hermann Osthoff." *Journal of History of Ideas* 69, no 4 (2008): 605-626.

Güner, Musa. "Bir Shakespeare var Shakespeare'den içerü." *Zaman Gazetesi: Pazar Edebiyat*, 23 Eylül 2007.

Higa, Mayumi, "Extracting characteristics of classic literature using a data mining method," *Intercultural Communication Studies* 12, no 3 (2003): ??

Holmes, D. I. "The analysis of literary style--a review," *Journal of the Royal Statistical Society* 148, no 4 (1985): 328-341.

Houvardas, John, Efstathios Stamatatos. "N-Grams feature selection for authorship identification." *AIMSA*, eds. J. Euzenat, J. Domingue. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 2006: 77-86.

<http://iktibas.net/metin.php?seri=279> (12.04.2009)

Koppel, Moshe, Jonathan Schler, "Computational methods in authorship attribution." *Journal of American Society for Information Science and Technology*, 60, no 1 (2009): 9-26.

Rudman, Joseph. "The State of authorship attribution studies: some problems and solutions." *Computers and the Humanities*, 31(1998): 351-365.

Smith, J. A., C. Kelly. "Stylistic constancy and change across literary corpora: using measures of lexical richness to date works." *Computer and Humanities*, 36 (2002): 411-430.

Stamatatos, Efstathios. "A Survey of modern authorship attribution methods." *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 60, no 3 (2009): 538-556

Tietze, Andreas, "Mustafâ 'Âlî of Gallipoli's Prose Style", *Archium Ottomanicum*, 5 (1973): 297-319.

Yetiş, Kâzım, *Talim-i Edebiyat'ın Retorik ve Edebiyat Nazariyatı Sâhasında Getirdiği Yenilikler*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1996: 200

Zhao, Y., J. Zobel, "Searching With Style: Authorship Attribution in Classic Literature", In Proc. Thirtieth Australasian Computer Science Conference (ACSC2007), Ballarat Australia. CRPIT, 62 (2007): 59-68.